

Iniciační poznání a stáří člověka

Planetární sféry

Vytváření duševních orgánů vnímání · Spánek a snění

*• Boj zasvěcenec s klamem · Meditace jako cesta k
iniciačnímu*

*poznání · Vliv stáří na iniciační poznání - životní epochy
jako orgány vnímání · Poznání planetárních sfér*

Hovořil jsem o různých stavech vědomí, které je možné rozvinout ze sil lidské duše. A to, co bývá nazýváno iniciačním poznáním, závisí na tom, že prostřednictvím různých vědomí jsou získávány poznatky o světě.

Dnes bychom si tedy udělali představu o tom, jak člověk může být prostřednictvím těchto různých vědomí ve spojení se světem. Podívejme se nejprve ještě jednou na to, že pro dnešní civilizační život, pro všechno, co dnes lidstvo uznává vzhledem ke skutečnosti, vzhledem k bytí, existuje vlastně jen jeden stav vědomí, a to je stav bdělého denního života. Kromě tohoto bdělého denního života dnes pro člověka našeho, abych tak řekl, světového cyklu existují ještě dva další stavy vědomí. Ty však zprvu nemůžeme považovat za bezprostředně určující pro nějaké poznání. Je to stav snového vědomí, v němž dnes člověk prožívá jen reminiscence na denní život nebo i malé průniky z duchovního života. V obvyklém snovém životě však bývají reminiscence na denní život, stejně jako průniky, zjevení z duchovního světa natolik deformované, natolik ponořené do jednotlivých nestejných obrazů a symbolů, že z nich žádné poznání nelze získat.

Jestliže si s pomocí iniciační vědy chceme odpovědět na otázku, v čem vlastně žije člověk, když se mu zdají sny, bude odpověď vypadat takto: Člověk, takový, jaký je v obvyklém životě, v sobě nese za své fyzické tělo, tedy tělo, které dnes vidí smysly a které studuje věda jako anatomie, fyziologie, biologie. To je první článek lidské bytosti, o kterém si každý myslí, že ho zná, ale který - jak ještě uvidíme - dnes lidé znají vlastně ze všeho nejméně.

*dnešní
stavy
vědomí*

*bytotné
články člo-
věka a
jejich
vnímání*

Jako druhý článek lidské bytosti - podrobněji si o tom můžete přečíst v mých knihách, zejména v *Teosofii 1* - jako druhý článek má člověk éterné tělo, tělo utvářejících sil, tedy jemnou ústrojnost, kterou nelze vidět očima, kterou lze vidět teprve tehdy, když si člověk vytvoří první vědomí, o němž jsem v těchto dnech hovořil a které může sledovat mrtvého v nejbližších letech po jeho smrti. Toto éterné tělo neboli tělo utvářejících sil [oranžová] je mnohem intenzivněji spojeno s kosmem než fyzické tělo, které je v celé své ústrojnosti více samostatné.

Člověk má však ve své ústrojnosti ještě třetí článek, který samozřejmě může každý nazývat, jak chce; podle dávné terminologie mu ale říkáme astrální tělo [zelená]. Je to ústrojnost, kterou nelze vnímat smysly, kterou ovšem nelze vnímat ani tak, jak je možné vnímat éterné tělo. Kdybychom astrální tělo chtěli vnímat poznávacími silami, jimiž vnímáme vnější přírodu, přírodu, kterou dnes vidíme, ale i poznávacími silami, které jsem popsal jako nejbližší vyšší vědomí, kterým sledujeme mrtvého, kdybychom chtěli tím vším vnímat astrální tělo, nevnímali bychom na místě, kde je astrální tělo člověka, nic jiného než prázdnotu, nebytí.

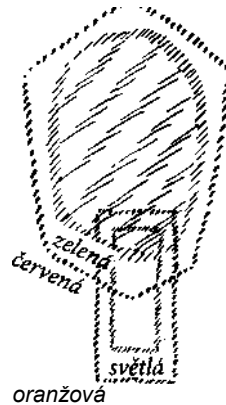
1 R. Steiner: *Teosofie*, Fabula, Hranice 2009 (Pozn. vyd.)

Můžeme tedy říci [přednášející ukazuje na tabuli]: Člověk v sobě nese své fyzické tělo; toto tělo je smyslově vnímatelné. Dále v sobě nese své éterné tělo [oranžová]; toto tělo je vnímatelné imaginativně, je vnímatelné pomocí sil, které si můžeme popsáním způsobem osvojit meditací, koncentrací. I když však k člověku přistoupíme se všemi těmito silami, budeme z jeho astrálního těla vnímat jen prázdnotu, prostorové nic, jako díru, jako ze všech stran uzavřenou díru, která je postavena do prostoru [zelená]. Teprve když, jak jsem popisoval, dospějeme k prázdnému bdícímu vědomí, když se v plně bdělém stavu můžeme postavit vůči světu tak, že nebudeme vnímat nic smyslového, že i myšlení a vzpomínky mlčí, a přesto vnímáme určitý svět, teprve pak se ona prázdnota vyplní a my víme, že v této prázdnotě máme v sobě první duchovní článek, tedy astrální tělo člověka.

Dalším článkem lidské ústrojnosti je vlastní Já člověka [červená]. Toto Já vnímáme jenom tehdy, když se prázdné vědomí dál a dál vyvíjí. U snícího člověka je tomu ovšem tak, že v posteli má fyzické a éterné tělo neboli tělo utvářejících sil; od nich oddělené je v duchovním světě astrální tělo a Já. Astrálním tělem a Já však, máme-li obvyklé vědomí, vnímat nemůžeme. Čím tedy vnímáme vnější dojmy v obvyklém světě, který prožíváme mezi narozením a smrtí? Tím, že máme ve fyzickém těle vsazeny oči, tím, že máme ve fyzickém těle vsazeny uši. Člověk, takový, jaký je dnes ve světové evoluci, nemá v obvyklém životě v astrálním těle nebo v Já vsazeny žádné odpovídající orgány, žádné oči ani uši. Když tedy sní, vystupuje ze svého fyzického a éterného těla, zrovna tak, jako kdyby ve fyzickém těle, ve fyzickém světě neměl vůbec žádné oči ani uši a bylo by kolem něj temno a ticho. Přesto tomu není tak, že by toto astrální tělo a Já musely vždycky zůstat bez orgánů, bez - je to pak samozřejmě míněno duševně - očí a uší. Právě oním duševním tréninkem, o němž jsem mluvil ve svých knihách, se do astrálního těla a do ústrojnosti Já mohou dostat orgány, tedy duševní oči, duševní uši a tak dále. Tréninkem, cvičením pak člověk může něčeho takového dosáhnout.

Potom má možnost nahlížet iniciačním nazíráním do duchov-

ního světa. Vystoupí pak ze svého fyzického a éterného těla a vidí duchovní skutečnosti tak, jak ve fyzickém a éterném těle vidí fyzické skutečnosti a v jistém smyslu i skutečnosti éterné. K tomu dojde u člověka, který je zasvěcen. Jak tomu je u obvyklého snícího člověka? Zkuste si velmi živě představit, co se děje při usínání. Fyzické tělo [viz nákres, světlá] a éterné tělo [oranžová] zůstávají ležet v posteli. Astrální tělo [zelená] a ústrojnost Já [červená] vystupují. Musím to samozřejmě nakreslit schematicky. Ve chvíli, kdy k tomu dojde, vibruje astrální tělo ještě plně s fyzickým tělem a s tělem éterným. Vidíte, astrální tělo vychází ven. Dosud prodělávalo všechno, co v podobě vnitřní činnosti vykonávaly od rána do večera oči, uši, co vykonávala vůle v pohybu ve fyzickém těle a v těle éterném. Astrální tělo a Já to všechno spoluprožívaly. Nyní vyjdou ven. V tu chvíli se to všechno ještě chvěje, doznívá to, ještě to tam je. Když se ale denní zážitky tady [přednášející zakresluje tečky] dochvívají, narážejí všude na duchovní svět, který je kolem dokola, a vzniká chaoticky neuspořádané pronikání činnosti vnějšího duchovního světa a toho, co se tu v astrálním těle dochvívá, vzniká neuspořádaný chaos. Je to tautologie; vzniká tedy chaos. A člověk je dosud v tom, co tu vzniká, a vnímá to. To co si s sebou přinesl, na něj dělá dojem. Dochvívá se to. Stává se to snem. Ale chápete, že oproti skutečnosti si s tím nelze příliš mnoho počít.

Jak je tomu u zasvěcení? Zasvěcenec je schopen, jakmile tady [přednášející ukazuje na nákresu] vyjde ven, ihned potlačit veškeré reminiscence, veškeré dochvívání z fyzického a éterného těla. Zasvěcenec tedy potlačí to, co tu je z fyzického a éterného těla. Prostřednictvím meditace a koncentrace a prostřednictvím rozvíjení prázdného vědomí má kromě toho také možnost duševních očí, duševních uší. Nevnímá teď tedy to, co se odehrává v něm, ale to, co se odehrává navenek v duchovním světě. Místo snů se dostávají vjemy duchovního světa. Takže můžeme říci: denní vědomí je chaotizovaný protějšek duchovních vjemů.

U zasvěcení je tomu ovšem tak, že když si zpočátku na prvních stupních vytvoří tyto vnitřní astrální orgány, astrální zrak, astrální sluch, že pak neustále prožívá určitý boj, boj, který spočívá v tom, že potlačuje právě tyto reminiscence, toto dochvívání z fyzického a éterného těla. Dostane-li se člověk do imaginativního světa, dostane-li se k nazírání duchovna, musí neustále bojovat proti snům domáhajícím se svého práva. Je to neustálé pronikání toho, co se chce stát snovým, co chce člověka klamat, a toho, co představuje pravdu duchovního světa.

Tento boj nakonec poznává každý adept zasvěcení. Poznává, jak se ve chvíli, kdy se chce jako poznávající pohroužit do duchovního světa, vždy znovu a znovu vynořují doznívající obrazy fyzického světa, jak se vynořuje něco, co se jako rušivé obrazy staví před čiré obrazy duchovního světa. A jen trpělivost a vytrvalost mohou překonat to, co se tu objevuje jako silný vnitřní boj. Spokojí-li se člověk lehkomyšlně s tím, že jeho vědomí se plní duchovními obrazy, pak se může velmi snadno vesnít do iluzivního světa, místo aby vstoupil do světa duchovní skutečnosti. Pro skutečného adepta zasvěcení je nutný neobyčejně silný, rozumný vnitřní postoj. Uvědomte si jen, co to všechno vyžaduje. Máme-li však mluvit o cestách vedoucích do duchovního světa, o duchovním bádání, pak na takové věci musíme rozhodně poukázat.

Na jedné straně je nutné, chceme-li se vůbec dostat k duchovnímu světu, abychom dokázali mít skutečné nadšení,

*zasvěcení v
boj s
klamem*

skutečný entusiasmus pro vstup do duchovního světa. Vnitřní ochablost, vnitřní lhostejnost, vnitřní lenost v tom člověku brání. A tak je na jedné straně nutné, abychom měli vnitřní pohyblivost, skutečnou vnitřní pohyblivost, vnitřní aktivitu. To ovšem na druhé straně svádí k tomu, aby člověk fantazíroval, aby si vymýšlel všechno možné. Na jedné straně tak musíme mít vlohu, která by nás mohla vést do nejvyšších výšin fantazie, kdybychom se nechali unášet; na druhé straně musíme s onou vnitřní aktivitou, vnitřní pohyblivostí spojit určitý střízlivý smysl.

*zasvěcenec
musí být
střízlivý
snílek*

Jako zasvěcenec musí mít člověk obojí. Nechá-li se jen unášet, není to dobré. Vezme-li se člověk šosácky do rukou svým intelektem a chce-li všechno vymyslet, taky to není dobré. Obojí musíme umět harmonicky propojit. Na jedné straně musíme mít takřkajíc vlohu k tomu, aby se z nás mohl stát opravdový snílek, zároveň však také možnost snílkem se nestát. Ve státu nascendi musíme mít v duši vždy možnost vystoupit ke všemu možnému, co je pohyblivé a fantazijní. Když tento status nastane, musíme však mít vždycky také možnost ve svém vnitřním postoji mít nad sebou vládu. Musíme mít zároveň schopnost stát se básníkem nadaným fantazií i schopnost nepodlehnout tomu. V každém okamžiku, kdy chceme poznávat, tak musíme mít, abych tak řekl, možnost stvořit drama, lyrickou báseň, všechno možné. Ale musíme umět tuto tendenci směřující k fantazii zastavit a udržet se u sil, které jinak mají význam jen v nejstřízlivějším životě. Pak nevstoupíme do fantazie, nýbrž do duchovní skutečnosti.

*tělesně-
duchovní
povaha snů*

Na tomto duševním rozpoležení při skutečném duchovním zření nesmírně mnoho záleží. Proto je tomu skutečně tak, že když se na jedné straně s porozuměním podíváme na snové vědomí a budeme ho chápat jako to, co z duchovního světa vyzvedá chaotické obrazy, pak na druhé straně víme, že celá síla osobnosti, máme-li mít duchovní poznání, teď musí vstoupit do oné síly duše, která jinak jen sní. Pak teprve si uděláme představu o tom, co to znamená vstoupit do duchovního světa. Řekl jsem, že snové vědomí vyzvedá duchovno. Mohlo by se vám to zdát v rozporu s tím, že snové vědomí vyzvedá také

obrazy z tělesného života. Tělo však není jen tělesné; tělo je všude prostoupeno duchovností. A zdá-li se někomu o tom, že před ním stojí nějaké výtečně vonící, lahodnou chuť slibující jídlo a on se do toho jídla - myslím tedy ve snu - pustí, i když nemá v kapse ani desetinu toho, co by toto jídlo stálo, pak je tomu tak, že v symbolu jídla se před něj v obraze přesto staví skutečné duchovní astrální obsahy trávicích orgánů. Je to ve snu přesto vždycky duch, i když je to duch, který sídlí v tělesnosti. Sen vždycky vyzvedá něco duchovního, velmi často však něco duchovního, co sídlí v tělesnosti. To musíme poznat.

Když se nám zdá o hadech, musíme poznat, že se tu symbolizují trávicí orgány ve svých závitech, nebo že se tu symbolizují krevní cévy v hlavě. Do těchto tajemství musíme proniknout. Představu o těchto subtilních, intimních dějích, k nimž musí docházet v duši, provádíme-li prostřednictvím iniciační vědy duchovního bádání, si můžeme udělat jenom tehdy, pokud to všechno i v nej intimnějším smyslu vezmeme v úvahu.

...

Třetím stavem, který dnes člověk v obvyklém životě prodělává, je *bezesný spánek* stav bezesného spánku. Objasněme si tedy nyní, jaký je člověk v bezesném spánku. V posteli leží fyzické tělo a éterné tělo. Mimo fyzické a éterné tělo se nachází astrální tělo a já-ká ústrojnost, tedy Já. Dochvívání, ony reminiscence z fyzického a éterného těla, ustalo. Člověk je pouze ve svém Já a ve svém astrálním těle v duchovním světě. Nemůže nic vnímat. Všechno kolem dokola je temnota. Člověk spí. Takové je bytí ve spánku: život v Já a v astrálním těle, aniž by člověk mohl vnímat onen bohatý, mocný svět, který je kolem dokola. Představte si slepce. Všechny ty barvy, všechny ty tvary, které kolem sebe vnímáte očima, tu pro něj nejsou. Vůči barvám a tvarům takový člověk spí. Člověk nemůže spát obecně; spát může jen vůči něčemu.

A teď si představte člověka, který je tu ve svém astrálním těle a ve svém Já, v nichž však nejsou vůbec žádné orgány.

Smysl Tento člověk spí vůči všemu duchovnímu. A takový je člověk
meditace: ve stavu bezesného spánku. Smyslem meditace, smyslem kon-
iniciační centrace je vsadit do tohoto astrálního těla a do této ústrojnosti
poznání Já duchovní oči a duchovní uši; člověk pak začne zřít, vnímat to,
co je v tak bohaté míře kolem něj. Začne duchovně vnímat. Začne duchovně
vnímat právě tím, co v obvyklém vědomí zaspává svět. To musí meditací a
koncentrací vnitřně probudit. Musí zorganizovat to, co v sobě jinak nese jako
neorganizované. Pak bude pohlížet do duchovního světa. A pak tomu je tak, že
je v tomto duchovním světě takovým způsobem, jakým je jinak prostřednictvím
očí a uší ve světě fyzickém. A to je potom skutečné, reálné iniciační poznání.
Abychom zřeli duchovno, toho nemůžeme dosáhnout vnějšími opatřeními.
Můžeme toho dosáhnout jenom tím, že ve svém nitru skutečně zorganizujeme
to, co je jinak neorganizované.

Ve všech dobách byla ve vývoji lidstva snaha přivést určité lidi
k zasvěcení. Tato snaha však doznala určitého přerušení v oné
velmi hrubě materialistické době od 15. století až do naší
současnosti. Tehdy lidé takřikajíc zapomněli, co to vlastně je
zasvěcení, a všeho, co chtěli vědět, chtěli dosáhnout bez
zasvěcení; tak začali zvolna věřit tomu, že se jich vlastně týká jen
fyzický svět.

Co však je ve skutečnosti tento fyzický svět? Člověk ho
nepozná, zná-li ho jen jako fyzický svět. Pozná ho jen tehdy,
dokáže-li poznat a pochopit také jeho ducha, který v sobě tento
svět vždycky má. K tomu musí lidstvo zase dospět. To je smyslem
onoho velkého obratu v naší době: svět nám sice ukazuje obraz
zničení, obraz chaotizování, avšak pro toho, kdo je prozíravý, se v
tomto chaotizování, v těchto strašlivých bouřích lidských vášní,
které všechno zatemňují a které chtějí nakonec všechno přivést do
dekadence, v tom všem se mu zjeví úsilí duchovních mocností,
které jsou za tím, aby člověka uvedly do nové duchovnosti. A v
naslouchání tomuto duchovnímu hlasu, zaznívajícimu do našeho
materialistického bytí, spočívá vlastně vloha pro anthroposofickou
duchovní vědu.

Říkal jsem, že ve všech dobách zde byla snaha vyvinout lidskou ústrojnost tak, aby mohla nahlížet do duchovního světa. Byly tu ovšem různé podmínky. Když se vrátíme do velmi dávných dob ve vývoji lidstva, když se vrátíme dokonce až do dob, které jsem vám v těchto dnech líčil jako doby chaldejské, ba do určité míry ještě i do dob, k nimž patřil Brunetto Latini, pak zjistíme, že lidé nebyli natolik srostlí se svým fyzickým a éterným tělem jako dnes. Dnes lidé vězí ve svém fyzickém a éterném těle velmi důkladně. Musí v nich vězet, protože jsou k tomu vychováváni. Jak by se koneckonců měli lidé stýkat s duchy, když se často už před výměnou zubů musí učit číst a psát! Čtení a psaní, které byly vynalezeny teprve v průběhu vývoje lidstva na základě fyzických podmínek, jsou totiž něčím, co andělé nedovedou, co duchové nedovedou. A když člověk zaměří celou svou bytost na to, co je vynalezeno jen ve fyzickém světě, bude pro něj samozřejmě těžké dostat se z toho, co je fyzickým a éterným tělem.

*dnešní
svázanost
s
fyzickým
tělem*

Naše doba je v jistém smyslu pyšná na to, že zařídila kulturu tak, aby člověk v žádném případě nemohl něco zažít, když se oddělí od svého fyzického a éterného těla. Nechci na tuto kulturu nadávat. Nechci ji kritizovat. Tato kultura musí být taková, jaká je. Ona musela nastat. Ještě budu mluvit o tom, co tato kultura znamená, ale tak tomu prostě je. Ve všech dobách bývaly astrální tělo a Já i při denním bdění vůči fyzickému a éternému tělu mnohem, mnohem samostatnější, než jsou dnes. Zato však byli i zasvěcenci závislí na tom, že mají od přírody takovou samostatnost. Ovšem ve velmi dávných dobách vývoje lidstva mohl být v mystériích zasvěcen skoro každý. Každý mohl být takto vybrán z lidstva. Tak tomu však bylo jen ve velmi dávných dobách, v nej starších dobách řekněme pra-indické a praperské kultury.

*dřívější
samostatnost
Já*

Pak nastaly doby, kdy lidé už byli odkázaní na to, že budou k zasvěcení vybírat ty, kdo snadno dokázali vystoupit ze svého fyzického a éterného těla a kdo měli poměrně velkou samostatnost Já a astrálního těla. Lidé tedy byli závislí na určitých

podmínkách. To jim však nebránilo v tom, aby se u každého nesnažili přivést ho v zasvěcení tak daleko, jak jen to bylo možné. To také dělali. Avšak úspěch, který by překračoval určitou míru, značně závisel na tom, zda byl dotyčný „lehčí“ nebo „těžší“ v samostatnosti svého Já a svého astrálního těla. Lidé byli přesto závislí na přirozených vlohách člověka. Je tomu tak proto, že člověk je zkrátka postaven do světa. Proto také musí být určitým způsobem na světě závislý, dokud žije mezi narozením a smrtí.

Můžete si ovšem klást otázku, zda je člověk i dnes pro iniciaci podroben takovým závislostem. V jistém smyslu jim podroben je. A protože chci v těchto přednáškách zcela jasným, zcela vyčerpávajícím způsobem hovořit o cestách vedoucích do duchovního světa, o cestách správných a nesprávných, chtěl bych ukázat i závislosti, které dnes pro zasvěcence existují. Všechno si to jasně ukažme.

Podívejte, dávný člověk byl více závislý na svých přirozených vlohách, pokud se stával zasvěcencem. Dnešní člověk může být vlastně také vždycky přiveden k zasvěcení a je pravdou, že příslušným duševním výcvikem lze astrální tělo a ústrojínost Já vždycky utvářet tak, aby mohly pohlížet do duchovního světa, aby mohly získávat duchovní vjemy. Avšak co se týče úplnosti, dokonalosti těchto vjemů, je člověk i dnes na něčem závislý. V úvahu zde připadá něco velmi jemného a intimního a já vás prosím, abyste si hned netvořili definitivní úsudek o tom, co dnes řeknu, dříve než si vyslechnete obsah následujících přednášek. To co chci říci, mohu charakterizovat jen postupně.

*příklad 37-
letého
meditanta -
vliv stáří na
zasvěcení*

Člověk je dnes totiž v zasvěcení v jistém smyslu závislý na svém stáří. Předpokládejme, když to řekneme konkrétně, že nějakému člověku bude třeba 37 let, když nastane jeho zasvěcení. Tento člověk si tedy žil svůj život od narození do svého 37. roku a má v úmyslu žít si ho dál. Nyní ovšem začne, zpravidla pod něčím vedením nebo pomocí volného učení podle literárního návodu, uplatňovat pravidla meditace, koncentrace nebo podobného duševního tréninku. A tím, že se znovu a znovu meditativně noří do nějakého myšlenkového obsahu,

získá tento člověk schopnost dívat se zpět, nejprve ve svém pozemském životě. Jeho pozemský život se před jeho duší rozprostře jakoby v takovém jednotném tablo.

Člověku je tedy 37 let. Tak jak se jinak díváme v prostoru a vidíme tady lidi v první řadě, ve druhé řadě, tady stůl, vzadu stěnu, tak jako je tu v perspektivě to celé současně, tak se na určitém stupni zasvěcení díváme do času. Je to, jako kdyby časový průběh byl prostorový. Tak do něj vidíme. A vidíme: teď jsi dosáhl věku 37 let; toto jsi zažil v 36 letech, v 35 letech a tak dál až k narození. Podíváme se a máme to před sebou v jednotném tablo. Předpokládejme tedy, že člověk na určitém stupni zasvěcení skutečně udělá toto ohlédnutí. Bude mu 37 let a on se bude moci ohlédnout za dobou, kterou prožil od svého narození zhruba do 7. roku, tedy do výměny zubů. Je to daleko. Člověk se za tím ohlédne. Potom se ohlédne za dobou, kterou prožil od 7. do 14. roku, do dosažení pohlavní zralosti. Potom se může ohlédnout za etapou, kterou prožil od 14. do 21. roku a vidí, jaké to bylo. Pak se může ohlédnout za ostatním životem, který prožil až do svého 37. roku.

Člověk si to může prohlížet, abych tak řekl, v časově-prostorové perspektivě. Pokud k tomuto nahlížení v časově-prostorové perspektivě přidá vědomí, které vychází z prázdného vědomí, ze stavu bdícího prázdného vědomí, projede jím jistá síla zrění. Člověk je inspirován. Člověk je ovšem inspirován nejrůznějším způsobem. Uvědomí si, že to, co prožíval mezi narozením a 7. rokem života, ho inspiruje jinak, že mu to před duší vykouzlí něco jiného než to, co prožil od 7. do 14. roku, a než to, co prožil od 14. do 21. roku, a zase než to, co prožil později. Každé takové období života dává jinou sílu. Člověk může nahlížet do něčeho jiného.

Člověk ovšem může dosáhnout i vyššího věku než 37 let. Může dosáhnout věku, řekněme, 63, 64 let. Pak před sebou vidí i ty pozdější životní epochy. Značně jednotně se mu pak ukáže životní epocha mezi 21. a 42. rokem života. Pak se to ale zase člení. Jsou tu zřetelné rozdíly v tom, co vidíme od 42. do 49. roku; v tom, co vidíme od 49. do 56. roku; a zase i v tom, co

vidíme od 56. do 63. roku. Při ohlédnutí zde vidíme zřetelné odlišnosti. Pokud je ovšem člověk pro tohle všechno inspirován, pak to vše, co v sobě nese, mu dává inspirace různého druhu. Člověk v sobě nese své dětství do 7. roku a to mu dá jinou inspiraci než dětství, které v sobě nese od 7. do 14. roku, a než dětství od 14. do 21. roku. To se ale nesmí říkat²; tedy to, co v sobě nese jako dobu raného ženství nebo raného mužství od 14. do 21. roku života, mu dává jinou inspiraci. Pak přijde značně odlišná inspirace pro to, co v sobě člověk nese mezi 21. a 42. rokem života, a pak přijdou zase diferencující síly, které vycházejí z dalších životních epoch. Předpokládejme tedy, že jsme si osvojili schopnost obrazného nahlížení do vlastních zážitků a že jsme si také osvojili inspiraci prázdného vědomí, takže jsme to [obrazné] vědomí a ty síly opět vymazali a už se tedy nedíváme na oči, ale očima. Předpokládejme, že jsme se dostali tak daleko, tedy že jsme se dostali pomocí inspirace tak daleko, že už nevidíme své životní epochy s jejich skutečnostmi, ale že vidíme a slyšíme těmito životními epochami; jednou životní epochou mezi 7. a 14. rokem, jednou zase životní epochou mezi 49. a 56. rokem, jak jednou světem slyšíme a jednou vidíme. Tady používáme oči a používáme tu uši. V inspirovaném světě používáme to, co nám dává sílu ze 7. až 14. roku života, nebo to, co nám dává sílu ze 42. až 49. roku života. Z životních epoch se staly diferencované orgány vnímání.³

V určitém smyslu je tedy člověk závislý na svém stáří. Ve 37 letech může velmi dobře mluvit na základě svého zasvěcení, avšak v 63 letech může na základě svého zasvěcení mluvit úplně jinak, protože si mezitím vytvořil jiné orgány. Epochy života jsou orgány.

A předpokládejme, že budeme chtít nikoli podle knih, ale podle inspirovaného poznání vylíčit osobnosti, jako je Bru-

² Přednášející má patrně na mysli označení „dětství“ pro tuto věkovou kategorii. (Pozn. překl.)

³ V něm. orig. *Auffassungsgorgane*, tj. též *orgány pojmání, chápání*. (Pozn. překl.)

netto Latini, jako je Alanus ab Insulis - volím snadno pochopitelné příklady, protože těmito úkoly jsme se v posledních dnech zabývali - předpokládejme, že bych chtěl vylíčit tyto osobnosti. Pokud se je člověk pokusí vylíčit, když je mu 37 let, tak se o nich dozvěděl toto: Tyto osobnosti tu stojí ve světě ducha. Stojí tu v oživeném vědomí spánku. Můžeme s nimi mluvit - samozřejmě, že to je myšleno poněkud cum grano salis⁴ - tak jako mluvíme s fyzickými lidmi. To je jistě správně, ovšem to zvláštní je, že když se s někým stýkáte v řeči duchovního života, můžete mu vysvětlit jen to, čeho jste právě v této chvíli jako moudrosti, jako vnitřní duchovnosti dosáhli. A pak přijdeme na to, že se o nich můžeme dozvědět mnoho, velmi mnoho. Musíme to však od těchto duchů ve věrnosti a víře přijmout. Musíme to slyšet od nich.

Ovšem, vážení přítomní, člověk tomu skutečně věří; neboť to koneckonců není žádná maličkost stanout v duchovním světě tváří v tvář takovému Brunettu Latinimu. Skutečně pak máme možnost rozlišovat, jestli před sebou máme nějaký šílený snový útvar, anebo duchovní skutečnost, pokud jsme provedli náležitou přípravu. Opravdu tedy můžeme vcelku důvěřovat tomu, čeho se nám tu v podobě sdělení dostává.

Předpokládejme však, že bychom v duchovním světě mluvili s Brunettem Latinim - mám-li se opět vyjádřit cum grano salis. Nesmíte si to představovat tak, jako kdybychom mluvili tady v sálu; nicméně to tak můžete brát. Předpokládejme tedy, že bychom takto v 37 letech mluvili s Brunettem Latinim. Ledacos by nám přitom řekl. Pak bychom však pocítili nutkání, že bychom chtěli něco vědět podrobněji, správněji. A ejhle, on by nám řekl: Inu, to bych se s tebou musel vrátit 19., 18. stoletím až do mého století. Museli bychom tu cestu urazit nazpět. Museli bychom se postavit tam, kde jsem stál, když jsem byl Dantovým učitelem. - A pak by nám řekl: To ale musíš ještě trochu zestárnout, chceš-li se mnou urazit tuto cestu, to musíš

*poznání B.
Latiniho
dle věku*

⁴ Čti kum gránó salis; doslova se zrnkem soli, se špetkou soli, tedy s jistým omezením, ne tak doslova, s troškou vtipu. (Pozn. překl.)

dojít ještě trochu dál než ke svému nynějšímu stáří. Všechno ti mohu říci. Můžeš všechno vědět. Můžeš se stát hluboce zasvěceným, ale jít se mnou nemůžeš. Ve skutečnosti nemůžeš svou duchovní vůlí urazit reálně tuto cestu.

Vidíte, k tomu musí člověk nejprve dosáhnout vyššího věku. Především musí překročit 42. rok života a v podstatě musí dosáhnout 60. roku, chce-li s dotyčným jít v duchovním světě bez překážek onou cestou.

To jsou věci, ze kterých vidíte, jak to s lidskou bytostí vlastně v hlubším smyslu je a jaký to má význam, když člověk stárne, nebo když je mladý. Teprve když člověk nakonec zaměří pozornost na tyto věci, může pochopit i to - a já o tom ještě budu mluvit - proč někteří lidé umírají mladí a někteří se v tom či onom pozemském životě dožijí vyššího věku a tak dál.

...

Viděli jsme, jak se lidský duševní život může na straně vývoje člověka rozšířit ke vnímání duchovního světa. Vyložil jsem, jak se mění, řekněme, styk s bytostí, která se jako odtělená lidská duše nachází v duchovním světě, tak jako Brunetto Latini; jak se tento styk mění podle podmínek zasvěcenosti, dívá-li se orgány, které se vytvoří v mládí, nebo orgány, které se vytvoří ve stáří. To co může tímto způsobem předstoupit před duši jako výhled člověka do pozemského světa a jeho evoluce, může být doplněno tím, že si položíme otázku: Jak se lidský vhled, lidské vědomí rozšíří na druhé straně? A jeden takový další směr vám ještě chci dnes naznačit, abych ho pak v následujících dnech dále rozvedl.

Stojíme-li v obvyklém vědomí pozemského života mezi narozením a smrtí, máme kolem sebe pozemské okolí. Neměli bychom už kolem sebe pouhé pozemské okolí, kdybychom neměli chaotické sny, kdybychom v nejhlubším bezesném spánku vnímali obvyklým vědomím. Máme tu prostě jiné stavy vnímání či vědomí, nejen ty obvyklé. Můžeme se však podívat na následující věc. Obvyklé vědomí má kolem sebe pozemský svět. To co je nejbližším okolím Země - do nitra Země ovšem nevidíme - bych tedy naznačil takto. To je tedy to, co před sebou máme v obvyklém vědomí.

Všechno ostatní ve vesmíru, Slunce, Měsíc, ostatní hvězdy, září do této sféry. Jejich takřkajíc kosmické náznaky vidíme u Slunce a Měsíce silněji, u ostatních hvězd slaběji. Do tohoto fyzického světa dodávají své náznaky. A fyzikové by se velice divili, kdyby se po svém způsobu - neboť po našem způsobu nechtějí

- mohli dozvědět, jak to skutečně vypadá tam, kde je Měsíc nebo Slunce. Ono to totiž nevypadá tak, jak to stojí v astronomických nebo astrofyzických příručkách a podobně! Jsou to jenom náznaky, které takto vidíme. A v obvyklém životě to také zpravidla neděláme tak, že když před námi bude stát člověk, se kterým se chceme seznámit, a my s ním budeme moci mluvit, že si řekneme: To co se o tom člověku dozvídám, je nepřesné; ten člověk musí jít hodně daleko, tak abych ho sotva viděl, pak ho poznám mnohem přesněji; pak ho teprve popíšu.

Jistě, je tomu tak z důvodu vesmírné nutnosti, avšak fyzikové dovedou hvězdy popsat jenom tehdy, když jsou odsud hodně daleko. Avšak rozšířené vědomí, proměněné vědomí přeneso člověka do hvězdných světů samotných. A první, co se přitom naučí, je mluvit o těchto hvězdných světech úplně jinak, než jak se o nich mluví v obvyklém životě. V obvyklém životě se říká: Tady stojím. Když je noc, vidím támhle Měsíc.

- To je v pořádku. Člověk totiž musí nejprve vklouznout do jiného vědomí, má-li to říkat jinak. To ovšem někdy trvá velmi dlouho. Ale potom, vklouzne-li do jiného vědomí a může-li se pak, zhruba řečeno, podívat na to, co prožíval se svým prvním vědomím, které může sledovat mrtvého, podívat se na to, co prožíval od narození do 7. roku života, tedy do výměny zubů, a co se pak začlenilo do inspirace, takže se to stalo vnitřní silou zření, potom kolem sebe člověk vidí jiný svět. Obvyklý svět vybledne, ztratí zřetelnost a člověk kolem sebe vidí jiný svět.

Tento jiný svět je svět, který můžeme nazvat měsíční sférou [nákres, bílá]. Když vstoupíme do tohoto prožívání, neřekne- me ovšem: Zde stojím a támhle je Měsíc - ale řekneme: Jsem uvnitř Měsíce. - A Měsíc je pro nás všechno, co se nachází zde v tomto kruhu, který opisuje, respektive v této kouli. To co známe jako oběžnou dráhu Měsíce, je jen vnější hranice Měsíce. Prožíváme pak, že jsme uvnitř Měsíce. Podívejte, takto uvnitř Měsíce by mohlo být už osmileté dítě, kdyby se ohlíželo za svými prvními 7 lety života, pokud bychom ho mohli iniciovat. Dokonce by do této měsíční sféry nahlíželo nejsnadněji, protože by dosud nebylo zmatené následujícím životem. Osmileté dítě samozřejmě ještě iniciovat nemůžeme; teoreticky je to však dobře možné.

Tak tedy pohlížíme - díváme-li se silou, kterou nám dá prvních 7 roků života - do této měsíční sféry. Všechno je pak úplně, úplně jiné, než jak to popisujeme s obvyklým vědomím. Chtěl bych vám to vysvětlit pomocí srovnání. Podívejte, studu- je-li dnes biolog embryo v jeho zárodečném vývoji od prvních stádií k pozdějším, pak bude studovat zárodek v určitém stádiu. A na jednom excentricky umístěném, tedy zde venku se nacházejícím místě je zesílená hmota. Je tu něco jako vměstek. Vidíme tu něco jako jádro. Nemůžeme a nesmíme však říci, i když to mikroskopem zcela zřetelně vidíme, nesmíme tedy říci: Jenom toto je zárodek, embryo - nýbrž to ostatní k tomu také patří. A tak je tomu i u Měsíce a také u ostatních hvězd. To co vidíme jako Měsíc, je pouze něco jako jádro a toto všechno [měsíční sféra, bíle šrafovaná] patří k Měsíci. A Země se nachází uvnitř Měsíce. A kdyby se to jádro mohlo otáčet, pak by toto jádro i zde obíhalo. Měsíc se otáčí. Celé tělíčko se otáčí. Proto tady Měsíc obíhá.

Staří, kteří o těchto věcech ještě něco věděli, proto *poznání sféry Merkuru a Venuše* nemluvili o Měsíci, ale o měsíční sféře, a v tom, co dnes nazýváme Měsícem, viděli jen jeden bod vnější hranice. Ten vidíme každý den někde jinde. Během 28 dnů pak vidíme celou hranici měsíční sféry. Sílu nahlížet do toho, co zůstává jako měsíční sféra, když Země vybledne, tuto sílu získáme, když se naše vnitřní zážitky z doby mezi narozením a 7. rokem stanou silou inspirace. A když

se silou inspirace stanou zážitky druhé životní epochy, tedy doby mezi výměnou zubů a dosažením pohlavní zralosti, pak prožíváme sféru Merkuru [červená]. To znamená, že v tom prožíváme druhou sféru. Toto [bílá] je tedy ze síly od začátku života do 7. roku; toto [červená] je ze síly od 7. do 14. roku života.

A opět se i se Zemí nacházíme uvnitř, v Merkuru. Zážitky Merkuru pro nás budou viditelné jenom zrakem, který můžeme získat, když vědomě, zřivě pronikáme zpět do pozemských zážitků mezi 7. a 14. rokem. A když pak dosáhneme pohlavní zralosti a prožíváme epochu od 14. do 21. roku života, tehdy se vžíváme do sféry Venuše [žlutá]. Staří nebyli tak hloupí; ve svém snovém poznání o těchto věcech hodně věděli. A planetu, do níž se člověk vžívá, když dosáhne pohlavní zralosti, označovali jménem, které souvisí s milostným životem; ten totiž v této době začíná.

poznání Potom, ohlédneme-li se vědomě, v náznaku za tím, co
sféry Slunce, prožíváme mezi 21. a 42. rokem života, ocitneme se ve
Jupiteru a sluneční sféře. Jednotlivé životní epochy, pokud je
Saturnu proměníme ve vnitřní orgány, nám tedy dávají sílu, abychom rozšířili, postupně rozšířili své vědomí do kosmu. A zase tomu není tak, že by člověk i před 42. rokem života nemohl něco vědět o sluneční sféře. Mohou mu to však říci bytosti Merkuru, neboť ty to vědí. Člověk se to pak tedy dozví nepřímo, takříkajíc nadsmyslovou výukou. Abychom však ve sluneční sféře prožili něco ve vlastním vědomí, abychom do sluneční sféry vstoupili a prožívali v ní tak, jako když se jdeme projít v Torquay, k tomu musíme žít nejen mezi 21. a 42. rokem života, ale musíme již být za 42. rokem, musíme mít možnost ohlédnout se, neboť jedině v ohlédnutí se vyjevují tajemství. A zase, můžeme-li se ohlédnout za životem do 49. roku, vyjeví se tajemství Marsu. Můžeme-li se ohlédnout za životem do 56. roku, vyjeví se tajemství Jupiteru. A velmi hluboce zastřená, avšak nesmírně poučná tajemství Saturnu, tajemství, která, jak uvidíme v dalších přednáškách, zahalují takříkajíc to nejhlubší z kosmu, tato tajemství Saturnu se vyjeví, když se ohlédneme za tím, co se přihodí od 56. do 63. roku.

Z toho můžete, vážení přítomní, vidět, že člověk je *vrůstání do skutečně malým světem, mikrokosmem. Člověk souvisí s sedmi sfér* tím, co v obvyklém pozemském vědomí nikdy nepozná; nemohl by však vnitřně utvářet, připravovat život, kdyby v něm od narození do 7. roku nepůsobily síly Měsíce. Jak v něm působí, to si uvědomí později. Nemohl by v sobě způsobovat to, co prožívá mezi svým 7. a 14. rokem, kdyby v něm nežila tajemství Merkuru. Nemohl by v sobě způsobovat to, co způsobuje od 14. do 21. roku, kdy tedy do lidí, pokud jsou k tomu karmicky uzpůsobeni, vstupují například obrovské tvořivé síly umění, nemohl by to prožívat, kdyby nebyl vnitřně spojen se sférou Venuše.

A bez svého spojení se sférou Slunce by nemohl rozvinout zdravé, na zkušenosti založené porozumění světu mezi 21. a 42. rokem života, to jest v době, kdy opustíme dobu učení a vstoupíme do doby tovaryšské. Ve starých dobách se na to také dbalo. Člověk byl do svých 21 let učněm, pak se stal tovaryšem a teprve později mistrem. To znamená, že všechno, co se v člověku musí vnitřně odehrávat mezi 21. a 42. rokem života, souvisí s tím, co žije ve slunečním bytí, ve sféře Slunce. A všechno, co se v člověku odehrává v jeho uvadajícím bytí mezi 56. a 63. rokem života, vychází z toho, že tu je sféra Saturnu.

Spolu se Zemí se nacházíme ve vzájemně do sebe zasunutých sférách. Je zde do sebe zasunutých sedm sfér a my do nich během života vrůstáme a takto s nimi souvisíme. Náš život od narození do smrti se z původní vlohy vyvíjí tak, že nás hvězdné sféry, abych tak řekl, táhnou od narození až do smrti. Když dorazíme k Saturnu, máme za sebou všechno, co nám planetární sféra, respektive co nám bytosti planetární sféry mohly s milostí dát, a potom dostáváme, řečeno v okultním smyslu, volně ve vesmíru se pohybující, darovaný život, který se ze stanoviska zasvěcence ohlíží za planetárním životem a který může být v jistém ohledu emancipovaný z toho, co je v dřívějších životních epochách dosud nutností.

Ale o všech těchto věcech budu více hovořit v dalších dnech.

Torquay, 16. srpna 1924

Rudolf Steiner

GA 243